

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

תצווה תשע"ה

פרשת שבוע

לקדש, להרים להניף ולרומם

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בפרשתנו מוקדשים פסוקים רבים (146!) לחנוכת המשכן במשך שבעת ימי המילואים. לפרשיה זו המשך גם בספר ויקרא החל מפרשת ויהי ביום השמיני, בתווך נמצאים חוקי הקרבנות, המשך הדברים מופיע גם בספר במדבר בפרשת בהעלותך. מבנה בן שבעה ימים ואחריו יום שמיני, הוא מבנה החוזר על עצמו במקורותינו. נזכיר בקיצור פרשיות נוספות הבנויות על פי כלל זה:

- ברית המילה נכרתת ביום השמיני לאחר שבעה ימים מהלידה.
- שמיני עצרת נחגג ביום השמיני לאחר שבעת ימי הסוכות.
- חג השבועות נחגג ביום השמיני לאחר שבעה ימים כפול שבע.

כהרגלנו, נקשר את הפרשה גם לשנת השמיטה. גם פה אנו מקיימים את מצוות השמיטה כל שבע שנים ולאחר שבע שמיטות, אנו מגיעים לשנה השמינית היא שנת היובל.

נחזור אל שבעת ימי המילואים. כשם שהבריאה הוכנה במשך ששה ימים ואז הגיע יום השבת הוא היום השביעי, כך הוכן המשכן והוכנו הכהנים במשך שבעה ימים. כך בעניין השמיטה, ששת שנות העבודה קודמות לשנת השמיטה שנת השבע. שנה בה היבול קדוש והאדם מקדש עצמו בויתור על הגשמיים והבעלות על הגשמי, הן בנכסי דלא נידי הפקרת היבולים והן בנכסי דנידי, בשמיטת החובות. בשלב זה אנו מוזמנים ליהנות מקדושת השביעית ויבולה.

נסה להבין את פשר המושג קדושה יותר לעומק. קדוש באופן בסיסי פרושו מופרש ומובדל. אבל מעיון בפרשתנו מתקבל ביאור חדש למושג. התורה מדגישה חזור והדגש בפרשתנו:

"וְשִׁמְתָה כֹּהֵן עַל אֶהֱרֹן וְעַל כָּפֵי אֶהֱרֹן וְעַל כָּפֵי בְנָיו וְהִנֵּפְתָה אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנֶךָ... וְלָקַחְתָּ אֶת הַחֹזֶה מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים אֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וְהִנֵּפְתָה אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנֶךָ וְהִיָּה לְךָ לְמִנְחָה: וְקִדְשְׁתָּ אֶת חֹזֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּנוּפָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹכֵם מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים מֵאֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבְנָיו" (שמות כ"ט כד-כו).

לקדש פירושו להרים, להניף ולרומם. לכן, גם בפרשת בהעלותך כשהתורה עוסקת בצירוף הלויים אל הכהנים, שוב חוזרים ביטויים אלה וניעורים.

"וְהִנֵּיף אֶהֱרֹן אֶת הַלֵּוִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנֶךָ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעִבְדֶּךָ אֶת עֲבֹדְתֶךָ יְקֹנֶךָ... וְהִעֲמַדְתָּ אֶת הַלֵּוִים לִפְנֵי אֶהֱרֹן וְלִפְנֵי בְנָיו וְהִנֵּפְתָה אֹתָם תְּנוּפָה לִיקֹנֶךָ... וְאֶתְרִי בֶן יִבְאֹו הַלֵּוִים לְעִבְדֶּךָ אֶת אֶהֱל מוֹעֵד וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהִנֵּפְתָה אֹתָם תְּנוּפָה" (במדבר ח' יא-טו).

אם כך, אנו מבינים עכשיו הרבה יותר את המושגים: מקדש, קדוש, קדושת שביעית ועוד. תפקיד המשכן ואחר כך המקדש, על משרתי הכהנים והלויים הוא לרומם, להניף מעלה להעלות את החיים למדרגה רוחנית הרבה יותר גבוהה. תפקיד שנת השבע הוא לרומם, להניף את האדם מעבר לצורך הבסיסי לדאוג לצרכי החומריים.

אנו רוצים מקדש כדי להתעלות! אנו זוכים בשנת השבע למתנה מיוחדת של יכולת להתעלות, להתקדש ולהיפרד מעול החומריות. (אין לזה קשר ישיר לקרבנות שמטרתם לקרב ולחבר, אבל על כך נדון בהזדמנות קרובה).

הבה נתפלל כי בזכות הימים המקודשים השבתות והחגים, שנת השבע ושנת היובל, בזכות המקומות הקדושים ובזכות ההתקדשות וההיטהרות של המחשבות והמעשים, נזכה גם אנו להיות מונפים.

<p>לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת עיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלב"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ צפורה בת יונה דונייר ע"ה, נלב"ע י"ב אדר א' לע"נ מר שמואל שמש ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה', נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>				

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

פגישות בין הורים גרושים

הרב עקיבא כהנא

הגמרא בכתובות (כז ע"ב) אומרת שאם היה כהן לא תדור גרושתו עמו במבוי. **ובדף כח (ע"א) כתבה** שאם היתה האשה חייבת לבעל כסף, אינה יכולה לתבוע אותו בבית הדין אלא על ידי שליח.

לדעת רש"י (שם ד"ה בנכסי אביה) הגמרא עסקה רק בכהן שגירש את אשתו, אך מלשון הרמב"ם (איסורי ביאה כא, כז) נראה שמדובר גם באשת ישראל ואף אם לא נישאה בשנית, וכן משמע מלשון השולחן ערוך (אבן העזר קיט, ח).

השאלה המעשית היא איך מסתדרים הורים גרושים שצריכים לסדר ביניהם את לקיחת הילד, ולתאם כל מיני דברים בקשר לעתיד ילדיהם?

דיבור בין גרוש לגרושתו

חלקת מחוקק (סי' קיט ס"ק כג) החמיר יותר ופסק שאסור גם לדבר עם גרושתו בשוק. אמנם בשו"ת **עולת יצחק (לרב יצחק רצאבי חלק א, אבן העזר סי' קנא, עמ' שפא-שפב) הסביר** שכוונת 'חלקת מחוקק' היא לאסור רק דיבור בשוק, שהוא דרך קלות ראש, ועוד שעלולים לבוא לידי חשד, אך דיבור מועט שלא בפרהסיה – מותר במקום צורך. **ובבאר אליהו (לר' אליהו כ"ץ, חלק ג אבן העזר סי' קא)** הקל בנידון שבא לפניו, בתביעה בין בני הזוג על אודות בחירת מעון לילד לדון שלא על ידי שליח, כי כתב שייתכן שמה שנאסר הוא דיבור בענייני ממון, אך לא נאסר דיבור בענייני הילדים, וכן הביא בעולת יצחק (עמ' שפב) בשם ספר דבר הלכה, אך חלק עליו. גם בספר **משפטיך ליעקב (חלק ו, אבן העזר סי' ו) כתב** צדדים להקל. אמנם בשו"ת **משפטי עזיאל (חלק ז סי' צה) כתב** שאין היתר לבני זוג להגיע לדון יחד אף בענייני הילדים, ומה שבימינו דנים בנוכחות שניהם, אף שבגמרא משמע שאפילו אם כבר באו לבית הדין אסור לדון אותם באופן זה – זה משום שאת האיסור להזדקק לדינם לא פסקו הרמב"ם והשולחן ערוך, כיוון שלדעתם האמוראים נחלקו בכך.

על כל פנים, נראה שניתן לדבר בתקשורת חוצצת כמו טלפונים או מיילים, כיון שאין מקור לאסור זאת. כמו כן יש היתר לדבר בדברים ענייניים הנצרכים לצורך הטיפול בילדים וכדומה. כמובן שבמקרים אלו יש להיזהר שלא לגלוש לנושאים אישיים, העלולים להביא לידי קירבה אסורה.

כניסה לבית הגרושה

שאלה נוספת שמתעוררת בנושא זה היא בזמן שהאב רוצה לקחת את ילדיו, האם מותר לו לעלות לבית האם, גרושתו, על מנת לקחת את הילדים, כמובן תוך שמירה על איסור ייחוד.

רמ"א (אבן העזר קיט, ח) התייר לגרוש להיכנס לבית גרושתו (גם אם נישאה שוב, והביא מעשה דומה מתרומת הדשן (סימן רמג)). ההיתר ניתן בשני תנאים: א. שאינו גר קרוב בקביעות. ב. שאינו נושא ונותן עם האישה. **בית יוסף (אבן העזר סי' קיט) הביא** גם הוא את תשובת תרומות הדשן הנזכרת, מקור דין הרמ"א, וכתב שדבריו אינם נראים לו, ולפיכך לא הביאם בשולחן ערוך. אמנם בספר **גט פשוט (סי' קיט ס"ק נב) כתב** שגם בית יוסף לא חלק לגמרי על דינו של תרומת הדשן, ואסר רק אם מגיע לבית גרושתו בקביעות, אבל באקראי – מותר. גם בחלקת מחוקק (שם ס"ק כד) כתב שאפשר להקל. **אבל הט"ז (שם ס"ק יט) כתב** שאין להקל כלל, כיוון שיש כאן חשד, וכמו שכשמיגיעים לבית דין, אף על פי שיש אנשים אחרים הדבר אסור – כך גם כאן.

יש להדגיש כי חובה על הורים שהתגרשו לשמור על קשר עם הילדים, ולעשות כל מאמץ כדי שהם לא ייפגעו כתוצאה מהמשבר בין ההורים. חובה על ההורים לדאוג לעתיד ילדיהם ולשתף פעולה בכל דרך כדי שהלכות אלו לא יהיו תירוץ לאי-עמידה במשימה זו.

סיכום: ישנו איסור על בני זוג גרושים להיפגש לצורך תביעה או כל דיבור אחר. למרות זאת, יש שמתירים לדבר בעניינים

נצרכים – גידול הילדים, למעשה נראה שאם הדבר אפשרי יש להעדיף אופן של תקשורת חוצצת – טלפונים ומיילים, ולהיזהר לא לגלוש לדברים אישיים.

כמו כן עדיף שהגרוש לא יכנס לבית גרושתו, רק במצב של חוסר ברירה, או אם זה לא קבוע, כמובן תוך שמירה על הלכות ייחוד, כאשר מישוהו אחר נמצא שם איתם בבית.

ברור שיש להקפיד בראש ובראשונה על טובת הילדים בכל מצב, ובעיקר במצב זה.

השמיטה יצרה לך דילמות ערכיות? התלבטויות?
מטרידה אותך תהיה על מהותה של השמיטה?
רוצה לדעת כיצד לנהוג בשנת השמיטה?
שמיטה ותוצרת הארץ?
נתקלת בשאלה בלימוד?
תפארת אוננו
מיטה
shmita@eretzhemdah.org

לכניסה לעיון

מה הן מטרות השמיטה?
האם עלי לוותר על החובות שחייבים לי?
האם יש צורך להפריש תרומות ומעשרות בשנה זו?
מה זה "ספיחין"?

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל': 1599-5000-54 בכל ערב, ובאחר: makshivim.org.il)
ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל': 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il)

שמחה? תיזהר שלא עובדים עליך...

קבלו את המדריך המלא לזיהוי זיופים במוצר הכי מבוקש של חודש אדר

שטרות כסף קשה לזייף. מנגנונים מיוחדים נועדו להקשות על נוכלים שירצו לעשות הון מייצור של כסף לא אמיתי.

שמחה, לעומת זאת, אפשר לזייף די בקלות. אין בעיה לעשות על עצמך פרצוף חייכני מלווה בצחקוקים קולניים, ולעבוד על כולם (ואפילו על עצמך) שאתה הברנש הכי שמח בסביבה.

אך השקר הזה סופו להתגלות.

במוקדם או במאוחר הבלון הזה יתפוצץ, ובדרך גם יגבה מחיר לא קטן.

כי מי שיסתפק במוצר המזויף, יחמיץ את ההזדמנות לחוות את הדבר האמיתי - שמחה כנה, עמוקה ופנימית, שאין דבר בעולם נפלא ממנה.

איך מבחינים ביניהן? כיצד ניתן לעלות על התרמית? הנה כמה סימנים.

שמחה אמיתית אינה תלויה באמצעים חיצוניים - מזויקה רועשת או משקה אלכוהולי חריף, כדי להרגיש ו'לתדלק' אותה.

היא גם לא קשורה לשאלה כמה כסף הרווחת ולכמה לייקים זכית היום.

היא עדינה אך עצמאית, מורגשת בחוץ אך נובעת מבפנים.

היא לא מבוססת על מה שיש לך אלא בעיקר על מי שאתה...

שמחה אמיתית לא מחכה לימים מיוחדים או לאירועים יוצאי דופן כדי להופיע. היא נוכחת גם בימי שיגרה אפורים של סתיו, ואפילו בימים קודרים וקרים של חורף.

שמחה מזויפת תלויה בהתרחקות ובריחה מן המציאות הרגילה. חייבים 'לצאת' כדי 'לעשות חיים'. לחפש במחוזות רחוקים מאשר מעגלי החיים הקרובים של המשפחה, העבודה והסביבה המוכרת.

שמחה מזויפת היא קצרת טווח. היא לא מחזיקה מעמד יותר מאשר כמה דקות, מקסימום שעות. לא פעם אחרי שהיא הולכת היא מותירה אחריה טעם לוואי מר, ממש כאילו אכלת משהו מקולקל...

שמחה מזויפת באה הרבה פעמים על חשבון משהו אחר. היא אחות של ציניות, בת דודה של אטימות והתנשאות, ושם המשפחה שלה הוא אנוכיות.

שמחה אמיתית אינה כרוכה בירידה על הזולת או בהגחכתו. היא לא שייכת רק לקבוצה סגורה ואליטיסטית, אלא דווקא מוכפלת כאשר אתה מתחלק בה עם אחרים. שמחה כזו נותנת לך כוח ומוטיבציה להמשיך הלאה ותאריך התפוגה שלה אינו 'היום הבא'.

שמחה אמיתית יכולה לפרוץ החוצה ולהתבטא בריקוד ספונטאני או בצחוק משוחרר, אבל אינה חייבת לעשות זאת. הקיום שלה חזק ויציב גם ללא תלות בשאלה מי מבחוץ רואה אותה, אם בכלל.

שמחה אמיתית קשורה בקשר הדוק לאמונה ולעין טובה, לשמחה בחלקך ולחצי הכוס המליאה. היא לא מתעלמת מהחסרונות והקשיים שיש במציאות אבל יודעת לשים אותם בפרופורציות הנכונות.

שמחה מזויפת היא כמו זו של המן הרשע. האיש שהיה על גג העולם, המשנה למלך, בבעלותו עושר וכבוד אינסופי כשכולם כורעים ומשתחוים לו, אבל מספיק דבר אחד קטן שלא ילך כרצונו כדי לנתץ לרסיסים את הפנטזיה המושלמת שהוא טווח לעצמו ולכבות בשניה את הסרט שהוא חי בו.

שמחה אמיתית יודעת להתפעל ולהתרגש אפילו מדברים קטנים ויומיומיים, ולא מחכה ליבום גדול כדי להתעורר. היא מסרבת לקבל כמובן מאליו את ים המתנות האינסופי שאנחנו שוחים בתוכו, וזוכרת להפנות עיניים מידי בוקר לשמים ולומר "מודה אני".

שמחה אמיתית אינה צרת עין. היא יודעת להכיל ואפילו לפרגן גם לכפילתה המזויפת, אך אינה מוכנה להסתפק בה. היא חותרת כל הזמן אל המקום העמוק והמופלא שאין פשוט ומתבקש ממנו בעולם - המקום הבריא והישר של "ולישרי לב שמחה".

חודש טוב ומלא שמחה!

קבורת ר' אלעזר ברבי שמעון

בבבא מציעא (דף פד, ב) יש תיאור פלאי של הסתלקות ר' אלעזר ברבי שמעון, וז"ל הסוגיה בתרגום חופשי: "כאשר נחה נפשו (של ר' אלעזר), אמר לה לאשתו: יודע אני שהחכמים כועסים עלי, ולא יתעסקו בי כראוי, הניחי אותי בעליה ואל תפחדי ממני. אמר ר' שמואל בר נחמני: סיפרה לי אמו של ר' יונתן שסיפרה לה אשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון: לא פחות משמונה עשרה ולא יותר מעשרים ושתים שנה הנחתי אותו בעליה. כאשר הייתי עולה לשם הייתי מעיינת בשערותיו, כאשר היתה נתלשת שערה היה יוצא דם. יום אחד ראיתי תולעת שיוצאת מאוזנו, וחלשה דעתי. נראה לי בחלום ואמר לי: לא כלום הוא, אלא שיום אחד שמעתי שזולו בכבוד תלמיד-חכם ולא מחיתי כראוי לי. כאשר היו באים שנים לדין היו עומדים לפני הפתח, אמר זה את דבריו ואמר זה את דבריו, ויצא קול מן העליה ואמר: איש פלוני אתה חיוב, איש פלוני אתה זכאי. יום אחד רבה אשתו עם שכנתה, אמרה לה (השכנה): תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה! אמרו החכמים: כל כך הרבה ודאי אין זה דרך ארץ! ויש אומרים שר' שמעון בן יוחאי נראה להם בחלום ואמר להם: פרידה (יונה מצמד יונים) אחת יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביאה אצלי. הלכו החכמים להתעסק בו, ולא הניחו להם בני עכבריא משום שכל השנים שהיה ר' אלעזר ברבי שמעון ישן בעלייתו לא נכנסה חיה רעה לעירם. יום אחד, ערב יום כפור היה, היו טרודים, שלחו החכמים לבני מירון¹, והעלו את מיטתו והביאוהו למערה של אביו. מצאו נחש שמקיף את המערה. אמרו לו נחש נחש, פתח פיד ויכנס בן אצל אביו. פתח להם. מדוע הורה ר' אלעזר לאשתו שלא תקבור אותו, והרי יש מצווה לקבור את המת? המהרש"א תירץ שר' אלעזר רצה לעכב את קבורתו עד שהחכמים יראו שהוא אינו מרקוב ומסריח בעליה, וכאשר הם יווכחו לדעת שהוא צדיק, הם ינהגו בו כבוד בקבורתו. אלא שתירוצו קשה, שהרי חכמים היו יכולים להיווכח בעובדה זו כעבור זמן קצר, והמעשה מספר שקבורתו התעכבה כעשרים שנה. תמיהה נוספת היא, כיצד באו אנשים לדון בפניו בזמן שהיה מת, ומדוע הם לא באו לדון לפני החכמים שחיו באותה תקופה? ואם תיתכן מציאות לדון בפני תנא שמת (ועי' מהר"ץ חיות), מדוע הם לא באו לדון בפני אביו שהיה גדול ממנו בתורה?

ייסורי ר' אלעזר ברבי שמעון

המענה לשאלות נמצא בנבואת ישעיה (נב, יג – נג, יב) על עבד ד' שמקבל ייסורים עבור אחרים: "הֲנִיחֶה יִשְׁכִּיל עֲבָדַי... כְּאִשֶּׁר שָׁמְמוּ עָלַיךָ רַבִּים כִּן מִשְׁחַת מְאִישׁ מְרֵאָהוּ וְתֵאָרוּ מִבְּנֵי אָדָם... אֲכֹן חֲלִינֵנוּ הוּא נִשְׂא וּמְכַאֲבֵינוּ סִבְלָם וְאֶנְחֵנוּ חֲשִׁבְנָהוּ נִגְוֶעַ מִכָּה אֶ-לֵהִים וּמְעַנָּה... פְּלָנוּ כְּצֶאֱן תְּעִינֵנוּ אִישׁ לְדַרְפֵּנוּ פְּנִינוּ וְהִ' הִפְגִיעַ בּוֹ אֶת עֹון פְּלָנוּ... כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים... וַיִּתֵּן אֶת רִשְׁעֵים קִבְרוֹ וְאֶת עֲשִׂיר בְּמַתְיוֹ...".
במאמר הקודם "[ר' אלעזר ברבי שמעון והתאנים](#)" הובאו דברי תרגום יונתן שמבאר שה'רַבִּים' הם קבוצה מעם ישראל שמחשיבה את עצמה לכלל-ישראל והיא תמחה על בני הקבוצה האחרת (=עבד ד'), על שהם עוסקים בתפקיד 'היחשוד' שעוסקים בו הגויים, והכוונה למרדף אחר העושר. התרגום מרמז שגם חברי הקבוצה האחרת (עבד ד') סבורים שהרודפים כמו הגויים אחרי עושר מיותר, הם 'רשעים' שמקומם ב'גיהנום' שבעולמו. אך למרות זאת, גם הם 'קוברים חיים' ברדיפה אחר העושר. ישעיה מסביר את התופעה המוזרה, ומאשים דווקא את חברי הקבוצה המרכזית (בני בית המדרש) שהם לומדים תורה 'שלא לשמה', אלא לתועלת העצמית – 'פְּלָנוּ כְּצֶאֱן תְּעִינֵנוּ אִישׁ לְדַרְפֵּנוּ פְּנִינוּ'. חטא זה, מעכב את הגאולה וגורם לכך שהחוטאים צריכים ליטול על עצמם את 'עול הגויים' ולהתייטר בעצמם במלאכות. ייסורים אלו אינם מגיעים בפועל אל החוטאים, משום שעבד ד' גומל עימם חסד, ונוטל על עצמו את הייסורים שלהם. בני בית המדרש בזים לו, אך למעשה הוא צדיק שנושא עליו את עוונותיהם, והולך במקומם 'להיקבר חיים' ברדיפה אחר העושר יחד עם שאר ה'רשעים'.
ישעיה מתאר זאת באומרו – 'וַיִּתֵּן אֶת רִשְׁעֵים קִבְרוֹ וְאֶת עֲשִׂיר בְּמַתְיוֹ'. אבן עזרא הביא פירוש שהמילה "בְּמַתְיוֹ" דומה במשמעותה למילה "וַיִּאֲתָה עַל בְּמוֹתְיָמוּ תְדַרְךְ", והכוונה למבנה שנבנה על גבי דבר אחר ומעלים אליו דברים. כאשר משלבים בין הסמלים ישעיה משתמש בהם, לבין האופן שיונתן מבאר את כוונתו, נמצא שעבד ד' קבור בחיים יחד עם העשירים במבנה שמעלים אליו דברים.

ה'עליה' שימשה בתקופת חז"ל כמקום שבו היו **צוברים** רכוש, וכן מצאנו בכמה מקורות כמו ביוסף מוקיר שבת (שבת דף קט א, וברש"י) שמכר את המרגלית תמורת "שלוש עשרה עליות מלאות בדינרי זהב", וכמו בבבא מציעא (דף מו, ב) – "גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה". הסוגיה מרמזת שר' אלעזר היה **עבד ד'** ש'ינקבר חיים בעליה', והיינו שהוא פרש מבית המדרש והפך ל'בעל עסק עשיר', ובכך הוא נשא עליו את עוונות בני בית המדרש שלמדו תורה שלא-לשמה. בני בית המדרש אינם מודים שלימוד שלא-לשמה גורם בהכרח לנזק², ולכך הם אינם מצדיקים את מעשיו, ובזים לו ומתארים אותו כאדם 'מת'. אך אשתו (=חכמתו) של ר' אלעזר מרמזת לשיטתו. ידוע שמה שמעבר לאות העשרים ושתים (ת') נחשב למוות³, וידוע שהמספר שמונה עשרה הוא בגימטריה ח"י; ואשתו (=חכמתו) מרמזת שהוא היה לא פחות מ'חיי' ולא הגיע לשערי מות; - "לא פחות משמונה עשרה ולא יותר מעשרים ושתים".

פְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק

בהמשך הנבואה נאמר: "...פְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לְרַבִּים וְעֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל". ויונתן מתרגם: "בחוכמתה יזכי זכאין בדיל לשעבדא סגיאין לאוריתא, ועל חוביהון הוא יבעי". יונתן מרמז שחברי קבוצת עבד ד' ישמשו כמו דיינים ובחוכמת החיים שלהם הם יזכו את הזכאי (ויחייבו את החייב); ובכך הם ישמשו כחוליה מקשרת בין שתי קבוצות נגדיות, בין קבוצת בית המדרש שספונה כל היום על התורה, לבין הקבוצה שרודפת כל היום אחר העושר ומזלזלת בלומדי התורה. מצד אחד עבד ד' סובר כבני בית המדרש שלימוד התורה הוא ערך עליון, אך מצד שני בפועל הוא רודף אחרי המלאכות והעושר כמו הקבוצה שמזלזלת בלומדי התורה. אמנם מכיוון שהוא נוהג בפועל כמו הקבוצה שרודפת אחרי העושר, הם מכבדים אותו, ולכן הם רוצים לבוא ולהישפט בפניו, ולשמוע ממנו את דעת התורה, ואגב כך במשך הזמן הם גם מתקרבים לתורה. כמו כן מכיוון שעבד ד' מעורב ביניהם, הוא חש אליהם קירבה ומתפלל עליהם שד' יסלח לעוונותיהם.

האגדה על ר' אלעזר מתארת אותו כפי שמתאר תרגום יונתן את עבד ד', והיא מרמזת שאנשים היו באים לדון בפני ר' אלעזר - ולא בפני חכמים שהיו ספונים כל היום על התורה - משום שהקול של ר' אלעזר היה נשמע להם מתוך ה'עליה'; והיינו שמתוך העיסוק שלו בצבירת הממון ב'עליה' הוא היה נראה להם כאחד משלהם, וכבקיא בהויות העולם, וכמי שידע לפסוק בצדק מי זכאי ומי חייב.

גם הספור על החיות שהיתה ניכרת בשערות ראשו של ר' אלעזר לאחר מותו אינו כפשוטו. שְׁעֵרוֹת הראש מיוחסות באופן סמלי לתאוות ממון (ליקוטי מוהר"ן, קמא, ט). בעיני בני בית המדרש העיסוק שלו בתאוות הממון שקול כ'מיתה'. אך אשתו (=חכמתו) מרמזת שהעיסוק שלו בתאוות הממון – תאוה שמיוחסת לשערות הראש – מראה על סימני חיים.

עבד ד' – וחבלי המשיח

מהמשך נבואת ישעיה ומתרגום יונתן עליה מתברר שחברי קבוצת עבד ד' יעשו את הפעולות שהמשיח נדרש לעשות. ישעיה מנבא: "וְהוּא מְחַלל מִפְּשָׁעוֹ מִדְּכָא מְעוֹנֵתֵינוּ מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ", ויונתן מתרגם: "והוא יבני בית מקדשא דאתחל בחובנא אתמסר בעויתנא, ובאולפנה שלמא יסגי עלנא, וכדנציית לפתגמוהי חובנא ישתבקון לנא". יונתן מרמז - שלפי אותה נבואה - קבוצת עבד ד' הם הצדיקים שבזכותם יבנה המקדש, שחולל בעוונות אנשי ישראל האחרים, ולכן נמסר להיחרב (בדורות שלאחר תקופת ישעיה). עבד ד' ממליץ לבני בית המדרש לנהוג על פי תורתו ("אולפנה"), ולבוא ולהתיישר גם הם במלאכות ולנקות באופן זה את עוון לימוד תורה שלא-לשמה, ויש צדק בדבריו ("וכדנציית לפתגמוהי חובנא ישתבקון לנא"). יונתן ממשיך ומרמז בהמשך שקבוצת עבד ד' תקבץ את הגלויות ותגרש את שלטון הגוים מארץ ישראל, והקב"ה יסייע להם בניסים ("מייסורין ומפורענות יקריב גלותנא ופרישן דיתעבדן לנא ביומוהי מן יכול לאשתעאה ארי יעדי שולטן עממיא מארעא דישאל חובין דחבו עמי עד לותהון ימטו"). אלא שלישעיה יש נבואה שלכאורה שסותרת את הנבואה על עבד ד', וכדלקמן.

הנבואה הסותרת

בסיום ספרו מנבא ישעיה (ס):

"...אִי־זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי... וְאֵלֶּזָה אֲבִיט אֶל־עֵינַי וְנִכַּח רוּחַ וְחָרַד עַל דְּבָרַי: שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִפֶּה אִישׁ זֹבַח הַשֶּׁה עֵרֶף כָּל־בַּ... שְׁמַעוּ דְּבַר ד' הַחֲרָדִים אֶל־דְּבָרוֹ אֲמָרוּ אַחֲיָכֶם שְׁנֵאִיכֶם מְנַדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֵּד ד'... בְּטָרְס תַּחֲלִיל יִלְדָה... כִּי בָּאֵשׁ ד' נִשְׁפָּט... לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם... וְשָׁמַתִּי בְּהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם... וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם מִנְחָה לְד'... וְגַם מֵהֶם אֶקַּח לְכַהֲנֵי לְלוֹיִם אֲמַר ד'... וְהִנֵּה מִדִּלְחִדְשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִדֵּי שְׁבַת בְּשַׁבְתּוֹ יָבֹא כָּל־בֶּשֶׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אֲמַר ד': וְיִצְאוּ וְיָרְאוּ בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת וְאֲשָׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בֶּשֶׂר: ישעיה מתאר קבוצה ששונאת ומנדה את קבוצת אחיהם "הַחֲרָדִים אֶל־דְּבָרוֹ", שהם ה'עניים' שמנותקים מן המלאכות וספונים בבית המדרש וחרדים לעיסוק בדברי ד'. קבוצת העשירים טוענת שהם קרובים אל ד' יותר מהם, משום שהם מפרישים מעושרם תרומות לבדק הבית של בית המקדש וקורבנות לבית המקדש; וכמו כן הם מקדשים את שם ד' בגויים (לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֵּד ד'), משום שבאמצעות מסחרם הבינלאומי, הגויים שומעים את שם ד' ומתקרבים אליו. אך ישעיה מגלה שהם טועים, והקב"ה מעדיף ומחפש דווקא את האנשים העניים שרודפים אחר דבר ד' ולא אחר העושר. הקרבן של הרוזף אחר העושר אינו רצוי; וכשהוא מקריב שור, הקרבן דחוי כאילו הוא מכה איש, וכשהוא מקריב כבש, קרבנו דחוי כאילו ערף כלב. בבבואה זו מגלה ישעיה שהם טועים, משום שעמל התורה הוא שיביא את הגאולה, ובאופן פתאומי יבואו גויים מרחוק לארץ ישראל, ויראו שכל העמל הגשמי הוא שקר, ועמל התורה הוא זה שמחייב את הכל, ומי שרודף אחר העושר הוא בוער באש של תאוות (כִּי בָּאֵשׁ ד' נִשְׁפָּט). גויים אלו יהיו 'פליטים' שיפיצו את האמת הזו בגויים, והגויים ישלחו את היהודים שהתפזרו ביניהם בחזרה לארץ ישראל, כדי שהיהודים יעמלו בתורה ויורידו שפע לעולם. ישעיה מרמז שהמקדש העיקרי נמצא בשמים והוא נבנה בעמל התורה. במקדש זה הייחוס המשפחתי אינו מעכב, ולכן גויים שיעסקו בתורה - בשבע המצוות שלהם - יוכלו להיות בו 'כהנים' ו'לויים'. עדין יהיה צורך לעמול במלאכות, אולם האנשים לא יראו בכך ערך עליון, אלא כורח המציאות, ולכן הם ישתדלו לפנות להם ימי חופש שיהיו מיוחדים לעמול בתורה וברוחניות. ימי העיסוק ברוחניות יהיו בדרך כלל השבתות וראשי החודשים, ובימים אלו האנשים 'ישתחוו' באמצעות השעות הרוחניות שלהם לפני ד'. האנשים שיתפנו בשבתות ובראשי החדשים להכיר באמת הזו, יביטו בזלזול על העשירים שרואים ברדיפה אחר העושר ערך עליון, והם יתייחסו אליהם כמו ליפגרים' שבועת בהם אש של תאוות, וכאלו ה'יתולעים' אוכלים אותם ללא הפסק.

לפי נבואה זו, מי שיביא את הגאולה הם לומדי התורה; ונבואה זו סותרת לכאורה את הנבואה הקודמת ולפיה חברי קבוצת עבד ד' הם אלו שיביאו את הגאולה. האגדה על קבורת ר' אלעזר בעליה מתייחסת לסתירה זו בשני אופנים, וכדלקמן.

התולעת של ר' אלעזר

האופן הראשון הוא בהסכמה מסוייגת. אשתו (=חכמתו) של ר' אלעזר מרמזת, שלפי השקפת ר' אלעזר הנבואה על ה'יתולעים' שאוכלים את הרודפים אחר העושר - מתייחסת רק לקבוצת העשירים שמוזלזלת בלומדי התורה; שהם אינם מבינים שאדרבא לימוד התורה הוא זה שמוריד את השפע לעולם, והוא זה שמביא לעשירים את עושרם. אך ר' אלעזר כיבד לומדי תורה ולכן צבירת העושר שלו אינה נחשבת לתולעים שמייסרים אותו בגיהנום. אמנם פעם אחת הוא לא מחה כראוי במי שביזה לומדי תורה, ולכן נראתה תולעת יוצאת מאוזנו.

כדי להבין דימוי זה ראוי להביא את דברי הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות: "ואמרו (גיטין דף נז, ב), 'כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת', ואין לך צואה רותחת גדולה מן הכסילות, אשר השיאתו להלעיג". הרמב"ם מגלה שכאשר האדם מבין איזו סכלות היתה בו בעת שלעג לדברי חכמים, אזי הוא מתייחס למחשבות הלעג שלו שהיו לו - כאילו הן היו צואה רותחת. ולפי יסוד זה של הרמב"ם יש להבין אף אגדה זו בענין התולעת. ר' אלעזר שמע באוזניו זלזול בתלמיד חכם, והוא לא מחה כראוי, ובכל פעם שהוא היה נזכר באותו רגע, הוא היה חש שהמילים שהוא שמע הן כמו תולעת שיוצאת מאוזנו.

דְרָאוֹן – דִּי רֵאִינוּ

באופן השני, האגדה מסכימה שנבואת סיום ישעיה קובעת הלכה למעשה עבור 'בני בית המדרש', שהם הולכים בדרכו של רשב"י שיתורתו אומנותו. ולכן האגדה מוציאה את ר' אלעזר מ'קברו' שבעליה – מה'תפקיד' אלו שקבורים ברדיפה אחר העושר - ומעבירה אותו ל'קברי' של אביו ר' שמעון, והיינו לתפקיד של מי שיתורתו אומנותו. לשם כך משתמשת האגדה בסמל נוסף מתרגום יונתן. ישעיה מסיים את נבואתו בכתוב: "וְיִצְאוּ וְיָרְאוּ בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת וְאֲשָׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בֶּשֶׂר", ויונתן מתרגם: "ויפקון ויחזון בפגרי גבריא חביא דמרדו במימרי, ארי נשמתהון לא ימותון ואשתהון לא תטפי, ויהון מתדנין רשיעיא בגיהנם עד דיימרון עליהון צדיקיא מיסת חזינא". יונתן מתרגם את המילה דְרָאוֹן במשמעות של שני מילים – 'דִּי רֵאִינוּ', והיינו שכאשר יאמרו הצדיקים דִּי לֵרֵאִייה שמוזכרת בתחילת הכתוב - יצאו הרשעים מן הגיהנום. יונתן מרמז שה'רֵאִייה' הרוחנית של הצדיקים נעשית בשתי רמות. הרמה הרוחנית הראשונה שמוזכרת בתחילת הכתוב היא באופן המובא בתולדות יעקב יוסף (ויצא, ג):

"שמעתי ממורי (הבעש"ט) כשבא נשמה מאצילות אל עולם עשיה, ורואה איך שם נתגבר הקליפ', ואיך נקל כבוד המלך רב ושליט בעיניהם, אז הוא מעורר את עצמו ליתן יותר שבח לכבוד המלך מלכו של עולם שאין הוא כאחד מהם וכו' ודפח"ח".
ה'ראייה' שבתחילת הכתוב מוצאת יתרון בהתייחסות לרודפים אחר העושר כאילו הם מצויים ב'גיהנום'; משום שהיא גורמת לעמלי התורה להודות לקב"ה על כך שזכו לעסוק בתורה ואינם מצויים ב'גיהנום'. אך יש 'ראיה' גבוהה יותר והיא מוזכרת בדגל מחנה אפרים (ויגש, ד"ה או יאמר):

"... ויש עוד בחינה גדולה מזה אפילו כשרואה אחרים בעלי עבירה... ומתבונן בזה שתאוות שלהם באים מחמת ה'חסד' הגדול שנפל לעמקי הקליפות רחמנא ליצלן וירא וחרד על זה וחס ומרחם על י'חסד אל' מדה יקרה וקדושה כזה שנפלה לשפלות וגריעות ועבירה מאוד כנ"ל, פועל גם כן שמעלה ה'חסד' לשורשה וגורם חסד ורחמים מלא כבודו ואת כל הארץ..."
ב'ראיה' גבוהה זו הצדיקים מבינים שהתאוה של הרודפים אחר העושר מקורה במידת ה'חסד' העליונה, והיא נועדה להביא את כולם לתאוה אל העניינים הרוחניים; אלא שהיא נפלה ממדרגתה וכעת היא גורמת לקבוצה האחרת תאוה לעושר וכדו'. והצדיקים מתפללים לראות את מידת החסד כתיקונה, ושהרודפים אחר העושר יחזרו מדרכם, וישתמשו במידה זו כדי להתאוות לדברי תורה ולתפילה וכדו'; ושאלף הם יחזרו לבית המדרש.

ספור המריבה בין ה'שכנה' לבין 'אשת ר' אלעזר' מרמז ל'ראיה' הראשונה. ה'שכנה' שמסמלת את ה'חכמה' של בני בית המדרש 'התכבדה' בכך שהיא אינה גרועה כמו ה'חכמה' (=אשתו) של ר' אלעזר שגרמה לו להיכנס לתפקיד של הרדיפה אחר העושר. דבר זה לא רצו החכמים לאשר, משום שמדובר בכוחות הרוחניים עצמם, וה'חכמה' של בני בית המדרש מסמלת את מידת החסד בשורשה, וה'חכמה' של ר' אלעזר מסמלת את מידת החסד בנפילתה. וכאשר מדובר במידות עצמן, יש להביט על המצב ב'ראיה' העליונה, ולהתפלל שמידת החסד שנפלה תעלה לשורשה.

לאחר מכן מספרת האגדה שרשב"י נגלה לחכמים בחלום, וביקש מהם להוציא את ר' אלעזר מה'עליה' ו'לקבור' אותו בסמוך לו. ולכאורה קשה, מדוע החלום התמהמה זמן רב כל כך. אלא שכאמור, יונתן רמז שצריך להמתין עד שהצדיקים יאמרו 'די ראינו' (=ד'ראונו'='מיסת חזינא'), וכאשר הגיע הזמן הזה, 'חכמים' (=צדיקים) התוודעו לראיה הרוחנית הגבוהה, וביקשו להוציא את ר' אלעזר מן ה'עליה' ולהחזירו לתפקיד 'תורתו' בסמוך לאביו.

בני עכבריא או בני גוש-חלב

באגדה בבבא מציעא מסופר שבני עכבריא התנגדו להוצאת ר' אלעזר מן ה'עליה' משום שכל אותם השנים שהוא היה שם לא נכנסה חיה רעה לעירם. מאידך בפסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים, יא, ויהי בשלח, כג) וכן בקהלת רבה (וילנא, יא, ב) מסופר שהוא היה טמון בעיירה גוש-חלב, ושהם אלו שהתנגדו להוצאתו. לכאורה מדובר במחלוקת בין האגדות היכן הוא היה טמון. אולם לפי מה שהתבאר מדובר ב'תקופה' שבה ר' אלעזר רדף אחר העושר, ויש שהתייחסו לתקופה זו כאילו הוא קבור חיים ב'עליה', אין סתירה בין האגדות, וכדלקמן.

גוש-חלב היתה ידועה כמקום שאנשי עשירים שרואים בעבודה ערך עליון, וכן מצאנו במנחות (דף פה, ב), שאנשי לודקיא נזדקקו לייבא שמן רב מארץ ישראל, ובא נציגם לגוש-חלב ומצא אדם שעוזק בעצמו תחת הזיתים, ולא רצה למכור לו עד שיסיים מלאכתו, ובדרכו חזרה לביתו היה מנצל כל רגע נוסף לעבודה "והיה מסקל ובא בדרך", ובסופו של דבר כשהגיעו לביתו התברר שהוא עשיר שמסוגל לספק שמן לתצרוכת של ארץ שלמה. לכאורה היה מן הראוי שאדם עשיר זה, יחדל מהעיסוק הכפייטי שלו במלאכות, ויעסוק את מירב זמנו בתורה; אלא שהוא ראה בעבודה 'ערך עליון' יותר מן התורה, והיה סבור שזו הדרך הנכונה לעבודת ד'.
הדמות הניגודית לעשירי 'גוש-חלב' היא רשב"י ממירון, וכן משמע בתנחומא (בובר, פקודי, ז):

"מעשה בתלמיד אחד של ר' שמעון שיצא לחוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו והיו רוצין לצאת לחוצה לארץ, ידע ר' שמעון והוציאם לבקעה שעל פני מרון עירו, ונתפלל לפני הקדוש ברוך הוא, ונתמלאת הבקעה דינרי זהב, אמר להם מי שמבקש ליטול יטול, אלא היו יודעים שכל מי שהוא נוטל עכשיו, מתוך חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכרה בעולם הזה, אלא לעולם הבא, הוי - וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן"

האגדה בבבא מציעא מספרת שבני עכבריא לא הסכימו להוציא את ר' אלעזר מן העליה ולהעבירו למירון, משום שכל עוד הוא היה שם לא נכנסה לעירם 'חיה רעה', משתמשת בדימוי של 'עכברים' ושל 'חיה רעה' כ'סמלים'. במאמר הקודם "[ר' אלעזר והגנבים](#)" התבאר שבני בית המדרש התייחסו לעשירים שמנצלים את הפועלים כמו ל'חיתו' יער'.¹ ובסנהדרין (דף כט, ב) מסופר על אדם שהיה מכונה "עכברא" שזכב אדינרי", וכתב שם היד רמ"ה: "זרד עכבר שממון חביב עליו ביותר, וכשמוצא ממון גונבו ומכניסו בחורו אף על גב שאין צריך לו, ולפיכך היו קורין לזה עכבר ששוכב על דינרי זהב, כלומר שהיה לו ממון הרבה שלא היה צריך לו". בני מירון היו מכנים את עשירי גוש-חלב בכינוי 'עכברים', משום שלדעתם הם היו צריכים להסתפק בממון שכבר צברו, ולעמול בזמנם הפנוי בתורה, אך תחת זאת הם המשיכו לצבור ממון מיותר. אולם בני גוש חלב (שכוננו 'בני עכבריא') השתבחו בכך שבנו של רשב"י נוהג לפי אורח חייהם, וכשם שהכינוי 'חיה רעה' אינו מתאים לו כך הוא אינו מתאים להם; וכל עוד הוא נהג כמנהגם – לא נכנסה 'חיה רעה' לעירם.⁴

אולם בסופו של דבר בני מירון שכנעו את ר' אלעזר לחזור בו מאורח חייו, והוא חזר ונכנס לבית המדרש להיות כמו אביו - בתפקיד של 'תורתו' אומנותו. וזו המשמעות הסמלית של הוצאתו מה'קבר' שבגוש-חלב (=עיר ה'עכברים') והעברתו ל'קבר' אביו שבמירון, והיינו ל'תפקיד' שהיה ממלא אביו.⁵ יסוד זה של החזרת ר' אלעזר לבית המדרש ל'אומנות אביו' מופיע באגדות נוספות, ובפסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים, יא, ויהי בשלח, כב) מסופר שאליו הובא הוא זה ששכנע אותו לחזור ולעסוק באומנות אביו. ובתנחומא (בובר, וירא לח) מסופר שר' יוסי הוא זה שפנה לר' אלעזר בתמיהה: "אתה מ'שורש צדיקים' ואין אתה בן תורה!"; ור' יוסי הוא זה ששכנע אותו לחזור לבית המדרש.

בסיכום המאמר נמצאו למדים, שבערוב ימיו נקבר ר' אלעזר במירון בסמוך לאביו כבר מלכתחילה, והאגדות על קבורתו ב'גוש חלב' או ב'עכבריא' והעברתו ל'מירון' משתמשות ב'קבר' במשמעות סמלית, והכוונה לתפקיד שהאדם 'קבור' בו במשך חייו. האגדה בבבא מציעא משתמשת ב'סמלים' מתוך תרגום יונתן, והיא דנה בסתירה לכאורה שבין נבואת ישעיה על עבד ד' (שמקבל עליו את ייסורי המלאכות) שהוא הצדיק שמביא את הגאולה, לבין נבואת החיתום של ספר ישעיה ולפיה בני בית המדרש הם המביאים את הגאולה. האגדה החזירה את ר' אלעזר לבית המדרש. אולם השיטה שעבד ד' שמקבל עליו את 'ייסורי המלאכות' הוא הצדיק האמיתי לא נדחתה, והאגדה שבה ומקבלת אותה בהמשך, ובעזרה שיי"ת נאריך בכך במאמרים הבאים.

¹ כן הוא בספר כפתור ופרח פרק יא, וכעין כך בערוך ערך מרניא, ובדומה בכמה כת"י.

במאמר הקודם "ר' אלעזר ברבי שמעון והתאנים" הובאו דברי הליקוטי מוהר"ן (קנט) שמבארת את שיטתם, והתבאר שהיה שלב שר' אלעזר קיבל את שיטה זו, ופרש מעסקיו וחזר לבית המדרש, אך התבאר שהליקוטי מוהר"ן חזר והעיר שיש קושי מסוים בשיטה זו. הסוגיה הנוכחית מרמזת שר' אלעזר חזר וקיבל שיש קושי בשיטה זו, ולכן הוא חזר ופרש מבית המדרש וחזר והפך ליבעל עסק עשיר.

"אות ת סוף המדריגות, ששם רגליה יורדות מות" (צפנת פענח, פרשת משפטים).
ניגודיות זו בין גוש-חלב למירון מרומזת במדרשים נוספים. בשמות רבה (ה, א) מספר ר' פנחס על אח שהיה בגוש-חלב ונפלה דליקה בביתו, ובאה אחותו ממירון ונישקה אותו ושמחה שניצל מן הדליקה, ואילו בשיר השירים רבה (ח, א) מספר ר' פנחס סיפור הפוך על אח שהיה במירון ונפלה דליקה בביתו ובאה אחותו מגוש-חלב ונישקה אותו ושמחה שניצל מן הדליקה. הספורים הסותרים מרמזים שכל עיר היתה סבורה שהיא היזכר' שמוריד את השפע לעולם, וכמו כן ש'הגהנום הבורע' נמצא באורח החיים של העיר הניגודית שלה, אולם לאמיתו של דבר, בשימוש ב'אהבת אחים' אפשר לראות יש 'חיים' בכל אורח חיים, ושהעיר הניגודית היא היזכר' שמוריד את השפע לעולם, ובכך מצילים אנשי העיר מן ה'דליקה'.

ההבנה שיקבורת' ר' אלעזר בסמוך ל'קבר' אביו ר' שמעון משמשת כמשל לחזרתו של ר' אלעזר לתפקיד של 'כלי קודש' כמו אביו, יסודה בתורה יש תיאורים סותרים בענין מקום 'קבורת אהרון' האם בהר הקר או במוס'קה ובמאמר "הקבורה המסתורית של אהרון" ובמאמר "הניגון של אברהם אבינו" התבאר שחז"ל מרמזים לנו בכמה מקומות שהקבורה שבימוסרה' היא 'קבורה סמלית'. ומשמעותה שבני ישראל בחרו לעצמם את מקומות 'מים היפים' שבהם ניתן להימשך אחר תאוות העולם והרדיפה אחר העושר, והם הותירו לאהרון את תפקיד ה'כלי קודש' – את תפקיד ה'כהן הגדול' – כדי שמבחינתם יהיה 'קבור בו חיים' במשך חייו, ובנו יהיה כהן גדול אחריו בתפקיד (= 'קבר') זה.

לע"נ אמו"ר רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Lima, Peru

לימה, פרו
אייר, תשנ"א

משלוח מנות בידי גוי

שאלה

במדינתנו שבה מרובים הגויים המועסקים על ידי יהודים כנהגים או שליחים, מקובל לשלוח מנות בפורים בידי גוי גבר. האם יש בכך בעיה הלכתית?

תשובה

מותר לשלוח מנות בפורים בידי גוי¹.

¹ בשו"ת "בני ציון" (סי' מד) הסתפק אם הביא המנות בעצמו ולא על ידי שליח, אם יוצא ידי חובה, מכיוון דכתיב "ומשלוח מנות" דבעינן דווקא על ידי שליח, והביאו ה"משנה ברורה" (סי' תרצה ס"ק יח).

גם ב"כף החיים" (סי' תרצה ס"ק מא) הביאו, אך השיג עליו וכתב שמצינו בתורה בכמה מקומות לשון שליחות שאין הכוונה על ידי שליח, כגון: "וכי תשלחנו חפשי מעמד"; ולפי זה צריך רק שהמקבל יזכה במנות, וזה אפשר לעשות אף על ידי קוף בעלמא, אם הנותן מסכים שבזה יזכה המקבל, ולא בעינן דיני שליחות.

אפילו אם נאמר שהתורה הקפידה על שליחות, הרי כתב החתם סופר בחידושו (לגיטין דף כב ע"ב) שלא צריכים "בר שליחות". דרישה זו של "בר שליחות" היא רק כאשר המשימה מוטלת על הבעלים והשליח מבצע זאת מדין "שלוחו של אדם כמותו", ואז מי שאינו "בר שליחות" אינו כמותו. "ואבל היכי שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו על ידי קוף".

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.
תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"
הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומונטטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה